

Forslag til planprogram

Revisjon av kommunedelplan for klima og energi 2023-2031

Innhald

Innleiing	3
Bakgrunn og mål.....	3
Overordna føringar og rammer	3
Strategiar for å bli eit lågutsleppssamfunn	5
Kutte utslepp	5
Effektiv drift og ressursforvaltning.....	5
Berekraftig forbruk.....	5
Fokusområde i planen	5
1. Energiforsyning og energibruk i kommunale bygg.....	5
2. Kommunale innkjøp, forbruk og avfall.....	6
3. Haldningsskapande arbeid og innbyggjarinvolvering.....	6
4. Stadutvikling, arealbruk og transport.....	6
5. Klimasmart jordbruk og skogbruk	7
Planprosess.....	7
Ansvar	7
<i>Prosjektleiingar</i>	7
<i>Prosjektansvarleg</i>	7
<i>Prosjekteigar</i>	7
Organisering	7
<i>Politisk styringsgruppe</i>	7
<i>Arbeidsgruppe</i>	8
<i>Utvida arbeidsgruppe som blir trekt inn ved behov</i>	8
Tidsplan	8
Medverknad	9
Økonomi	9

Innleiing

Kommunar og fylkeskommunar skal utarbeide ein klima- og energiplan i tråd med Statleg planretningsline (SPR). Målet med klima- og energiplanlegging er å kartlegge nå-situasjonen og gjennomføre tiltak som gir resultat i form av reduserte klimagassutslepp i kommunane. Regionrådet for Nord-Gudbrandsdalen godkjende i 2008 ein regional plan for klima- og energi. Vågå kommune følgde opp den regionale planen ved å utarbeide eigne klima- og energiplanar i 2011. Dette var første generasjons klima- og energiplan og på enkelte område var det difor fleire spørsmål enn svar. Det har no gått ein del år sidan klima- og energiplanen vart vedteke og Vågå kommune har i kommunale planstrategiar for 2020-2024 sett opp at planen skal reviderast i løpet av planperioden. Det har vore vurdert å få til eit samarbeid med dei andre kommunane i regionen, men ein har ikkje lyktast med det.

Bakgrunn og mål

Det har gått over eit tiår sidan kommunen starta planarbeidet med gjeldande kommunedelplan. I løpet av denne tida har kunnskapsgrunnlaget blitt oppdatert og meir omfattande. Regional plan for klima og energi for Oppland 2013-2024 er gjeldande klima- og energiplan på fylkesnivå, og også denne er nokre år gamal. Innlandsstrategien 2020-2024 fastsett at det skal arbeidast med ein ny regional plan for klima, energi og miljø for Innlandet. Arbeidet med planprogrammet starta i januar 2021 og ny plan for klima, energi og miljø skal vedtakast i årsskiftet 2022/2023. Det har også kome nye føringar, strategiar og mål for klima- og energiplanlegging på internasjonalt, nasjonalt og regionalt nivå.

Formålet med klima- og energiplanen er å fastsette mål for Vågå kommune sitt klimaarbeid. Planen vil omhandle kommunen sitt arbeid for å redusere klimapåverknaden. Dei konkrete tiltak som ein kjem fram til skal fastsettast i klima- og energiplanen. Intensjonen er at det årleg skal utarbeidast ein eigen tiltaksdel som blir innarbeidd i kommunen sin økonomiplan. Kommunen vil også utarbeide klimaregnskap for eigen verksemd.

Overordna føringar og rammer

Klimaendringane er den største miljøutfordringa som verda står ovanfor i dag. Sidan starten på industrialiseringa har konsentrasjonen av karbondioksid (CO₂), som er den viktigaste klimagassen i atmosfæren auka med 40 %. FNs klimapanel (IPCC) reknar med at mesteparten av den globale oppvarminga dei siste 50 åra er skapt av menneskjer. Regionale og lokale klimaendringar kan bli store, knytt til auka nedbør, auka tørke og meir ekstreme vêrforhold.

Stortinget har vedteke *Lov om klimalov og oppjusterte klimamål*, der målet med lova er å fremje gjennomføring av Norges klimamål som ledd i omstilling til eit samfunn med låge utslepp. Klimamål

for 2030 og 2050 skal lovfestast. For 2030 skal målet vere at utslepp av klimagassar skal redusert med minst 50 % og opp mot 55 % frå referanseåret 1990. For 2050 er målet at Norge skal bli eit lågutsleppssamfunn, slik som det også går fram av Meld . St. 13 (2021-2030). For å nå dette målet må det kuttast i klimagassutsleppa, samstundes som vi må handtere klimaendringar.

Kommunen skal gjennom planlegging stimulere og legge til rette for reduksjon av klimagassutslepp, jf. *statlig planretningsline for klima- og energiplanlegging og klimatilpassing*. Dette skal gjerast i ein eigen kommunedelplan eller som ein del av kommuneplanens samfunnsdel og arealdel. Kommunen står fritt til å velje tema i planen, men planretningslina gir føringar på kva som bør vere med i ein klima og energiplan. Hausten 2015 vedtok FN sine medlemsland 17 mål for berekraftig utvikling fram i mot 2030. Måla ser miljø, økonomi og sosial utvikling i samanheng. Det gjeld for alle land og er eit vegkart for den globale innsatsen for ei berekraftig utvikling. Berekraftig utvikling handlar om å ta vare på behova til dei menneska som lever i dag, utan å øydeleggja for framtidige generasjonar sine moglegheiter for å dekkja sine.

Grunnlaget for energi- og klimaplanen vil bli basert på FN sine berekraft mål, med lokal tilpassing og tilrettelegging. Andre sentrale nasjonale og regionale føringar for planarbeidet:

- Klimastrategi for 2030 (St.mld 41, 2016-2017)
- Klimaplan 2021-2030 (St. mld 13, 2020-2021)
- Stortingsmelding "Mål med mening" (St. mld 20, 2020-2021, for å nå bærekraftsmåla)
- Nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging (2019-2023)
- Statleg planretningsline for klima- og energiplanlegging og klimatilpassing (20.9.2018), med tilhøyrande rettleiar for klima- og energiplanlegging.
- Mobilitetsstrategi for Innlandet 2021-2030.

- Landbrukets klimaplan 2021-2030 (avtale inngått mellom staten og landbrukets organisasjonar).
- Tiltaksplan for skog- og tresektoren for Innlandet 2021-2024.

Strategiar for å bli eit lågutsleppssamfunn

Planen skal vere til inspirasjon for innbyggjarar, næringsliv og kommunal verksemd, og vil ta utgangspunkt i tre strategiar for å nå overordna mål om utsleppskutt og grøen omstilling:

- Kutte utslepp, og unngå nye utslepp
- Effektiv drift og ressursforvaltning
- Berekraftig forbruk

Kutte utslepp

For å redusere klimagassutslepp må fossile energikjeldar for både bilar og maskiner fasast ut over tid. Det finns mange gode alternativ og det blir arbeidd med å finne fleire. Det må sjåast på forhold knytt til tilgjengelegheit, kostnad og logistikk. Dersom utfasinga går for raskt vil det medføre store utslepp ved produksjon av nye bilar og maskinar, samt at mengda avfall vil aukast. I tillegg til å redusere dagens utslepp, må det også iverksettast nye tiltak for å unngå nye utlepp mellom anna som følgje av å endre forbruksmønster og arealbruk.

Effektiv drift og ressursforvaltning

Effektiv drift og best mogleg forvaltning av avgrensa ressursar er viktig for grøen omstilling. Avvikling av fossile energikjelder gir auka etterspørsel etter rein energi, og det er viktig at vi nyttar energien mest mogleg effektivt. I tillegg må vi utnytte dei ressursane som vi har i regionen som til dømes utmarksbeite, trevirke frå skogen og moglegheita til å produsere rein energi.

Berekraftig forbruk

Kvar innbyggjar i Noreg har eit betydeleg større klimautslepp enn gjennomsnittet i verda, og mykje av dette skuldast kjøp av varar og tenester. Med eit meir bevist forhold til eige forbruk og avfall, og ved å stille miljøkrav til leverandørar, kan både privatpersonar, kommunar og bedrifter bidra til ein meir klimavenleg kvardag. Beviste forbrukarar kan gje nye moglegheiter for lokalt næringsliv, og fokus på berekraftig design, marknadsføring og logistikk kan bidra til å styrke eigen posisjon i marknaden.

Fokusområde i planen

1. Energiforsyning og energibruk i kommunale bygg

Vågå kommune ynskjer å vere ei nyskapande og energieffektiv kommune som nyttar mest mogleg fornybar energi. Smart bygningsdrift er eit viktig tiltak for energieffektivisering/optimalisering. Vågå kommune er med i eit klimasatsnettverk der teknisk drift av kommunale bygg er hovudfokus. Dette er eit nettverk der mange kommunar deltek og det er Enøk-senteret på vegne av Vågå kommune

som administrerer prosjektet. Gjennom deltaking i dette nettverket er målet å heve kompetansen innan tekniske fag for å redusere energibruk og klimautslepp. Vågå kommune har som mål å redusere elektrisk forbruk med 10 % innan 2023 på alle bygg.

Bygningsmateriale som betong og stål er energikrevjande å framstille, og det er utslepp av klimagassar i samband med framstillingsprosess. Bruk av tre som byggemateriale medfører langvarig binding av CO2 og gjev dermed eit positivt bidrag til klimarekneskapen. Kommunen har som målsetting å velje byggemateriale og teknikkar som gjev minst mogleg klimautslepp ved nybygg. Det er difor mogleg å kutte utslepp ved å sjå på energiforsyning og energibruk i eksisterande og nye kommunale bygg.

2. Kommunale innkjøp, forbruk og avfall

Kommunane gjer store innkjøp, og krav som blir stilt ved innkjøp kan derfor bidra til reduserte klimagassutslepp frå kommunal sektor. Dette var eit tema i førre klima- og energiplanar, og det vil også vere eit viktig tema ved revidering av planane. Det er også viktig å ha fokus på kva som er det faktiske behovet før innkjøpet blir gjort. Det å skaffe noko som ikkje dekker behovet, kan vere både miljøbelastande og fordyrande ved at produktet anten må kasserast eller det må skaffast ein tilleggsleveranse. Det er også viktig å ha fokus på at riktig mengde vare blir bestilt, og at det blir nytta miljømerka produkt. Som ein del av utlysing av anbod vektlegg kommunen at tilbydar skal ha ein miljøleingsystem og at møter og underlag i størst mogleg grad er digitalt for å redusere ressursforbruk

3. Haldningsskapande arbeid og innbyggjarinvolvering

Kommunen skal vere ein pådrivar i energi- og klimaspørsmål gjennom aktivt informasjons- og haldningsskapande arbeid. Effektive klimatiltak vil krevje haldningsendringar politisk og administrativt i kommunen, samstundes som den enkelte innbyggjar kan bidra. Informasjons- og haldningsskapande arbeid skal derfor prioriterast høgt i kommunen. Det er viktig at dette arbeidet byrjar så tidleg som mogleg og barnehagar og skuler gjer ein viktig jobb her. Målet er at klima skal bli ein integrert del av kommunen sin arbeid, både internt i organisasjonen, men også innanfor kommunen sin geografiske avgrensing. Klima og tiltak for å redusere utslepp av klimagassar skal leggjast til grunn for alle val og løysingar ein som innbyggjar og tilsett i Vågå kommune gjer. Med eit meir bevist forhold til eige forbruk og avfall, og ved å stille miljøkrav til leverandørar, kan både privatpersonar, kommunar og bedrifter bidra til ein meir klimavenleg kvardag.

4. Stadutvikling, arealbruk og transport

Målet er effektiv arealbruk og miljøvenleg transportsystem som er knytt mest mogleg opp til kollektivknutepunkt. Dette er ei utfordring i kommunar med lite folketal og spreidd busetnad. Det er likevel viktig at det er fokus på dette ved revisjon av kommunen sine arealplanar. Tilrettelegging for miljøvenleg transport, som el-bil og el-sykkel, kan kompensere for store avstandar og spreidd busetnad. Norconsult AS utarbeidar i desse tider ein stadutviklingsplan for Vågåmo sentrum der det mellom anna vil bli lagt til rette for fortetting og framtidig arealbruk som reduserer

transportbehovet. Det blir også lagt opp til at ein større del av transportbehovet kan løysast til fots og på sykkel.

5. Klimasmart jordbruk og skogbruk

Landbruket er bærebjelken i kommunen, og det er eit uttalt mål at landbruksproduksjonen skal auke, også produksjon av storfekjøtt. Produksjon av raudt kjøtt, på lokale ressursar, aukar i liten grad klimautsleppa frå landbruket. Lokalprodusert grovfôr på inn- og utmark bitt CO₂ gjennom grasproduksjonen. Drøvtyggarane omformar ufordøyeleg gras til høgverdige proteinkjelder for menneske.

Mange av innsatsfaktorane knyta til landbruksproduksjon gir i dag klimaavtrykk, t.d. bruk av kraftfôr, bruk av kunstgjødsel, bruk av fossil energi til transport. Meir effektiv transport, mindre kraftfôr i fôrrasjonen og bruk av fornybar energi til transport kan redusere klimaavtrykka frå landbruket.

Etablering av biogassanlegg, solcelleanlegg, vindmøller mv. vil gje fornybar energiproduksjon. Teknikkar som reduserer utslepp av miljøgassar frå gjødsellager og drøvtyggardyra er og tema som vil bli omtala og vurdert.

Eit aktivt skogbruk er eit tiltak som gjev ein klar klimagevinst. Skogen bitt CO₂ gjennom fotosyntesen og er ei viktig kjelde til fornybar energi, sagtømmer og fiberproduksjon. Det er difor viktig å stimulere til eit aktivt skogbruk og bruke treprodukt der det kan erstatte material med stort klimaavtrykk. Vågå har store skogareal, og tiltak for auka binding av CO₂ frå skog kan derfor vere eit viktig bidrag for å løyse klimautfordringane.

Planprosess

Ansvar

Prosjektleiingar

Plan- og miljørådgjevar i Vågå kommune ved Laila Nersveen er prosjektleiar. Prosjektleiar er ansvarleg for å samanfatte det arbeidet som skal gjennomførast og følgje opp at arbeidsoppgåvene blir utført på ein tilfredsstillande måte innanfor gitte tidsrammer for planprosessen.

Prosjektansvarleg

Kommunedirektør i Vågå er prosjektansvarlege og er ansvarleg for kvalitetssikring mot overordna føringar og kopling mot politiske organ.

Prosjekteigar

Kommunestyret er prosjekteigar.

Organisering

Politisk styringsgruppe

Formannskapet som planutval i Vågå kommune.

Arbeidsgruppe

Aktuelle fagpersonar frå kommuneadministrasjonen og privat næringsliv utgjer ei arbeidsgruppe. Arbeidsgruppa er ansvarleg for å skaffe fram nødvendig informasjon og vere med å diskutere tiltak innanfor sitt arbeidsområde. Aktuelle medlem av arbeidsgruppe, i tillegg til plan- og miljørådgjevaren er:

- Landbrukssjef
- Ingeniør for kommunale bygg og innkjøp
- Nærings sjef/næringskoordinator
- Teknisk byggeleiar prosjekt
- Representant frå jordbruk/skogbruk
- Representant frå næringslivet

Utvida arbeidsgruppe som blir trekt inn ved behov

Kommunen vil også opprette ei utvida arbeidsgruppe som blir trekt inn i arbeidet med klimaplanen ved behov. Dette er nødvendig for å få brei involvering og forankring av planarbeidet, samt sikre at det er tilgang på nødvendig kompetanse innanfor ulike fagmiljø. Det er også viktig å forankre planarbeidet i miljø som er viktig for gjennomføring av tiltaksdelen i klima- og energiplan. Dette kan vere personar frå ulike faglag, ungdomsråd, råd for eldre og funksjonshemma, skule- og barnehage representantar frå kraftselskap og renovasjonsselskap.

Tidsplan

Følgjande tidsplan er sett for planprosessen i arbeidet med klima- og energiplan

Oppgåver	1. halvår 2022	2. halvår 2022	1. halvår 2023	2. halvår 2023
Utarbeide forslag til planprogram				
Politisk behandling av forslag til planprogram og varsel om planoppstart.				
Høyring forslag til planprogram				
Ev. justering av planprogram				
Vedtak planprogram				
Analyser og utredning				
Arbeidsmøte, brukarinvolvering og ope folkemøte				
Utarbeide planforslag med tiltaksdel				
Politisk behandling av planforslag				
Høyring av planforslag				
Justering av planforslag				
Politisk vedtak				

Medverknad

Det vil bli lagt opp til ein brei og open medverknadsprosess. Kommunen si heimeside og Facebook vil vere ein sentral informasjons- og medverknadskanal. Plan- og bygningslova sine krav om medverknad vil bli lagt til grunn for arbeidet med planen. Kommunane har eit spesielt ansvar for å sikre medverknad for grupper som krev spesiell tilrettelegging, til dømes ved at desse gruppene er representerte i utvida arbeidsgruppe.

Økonomi

Arbeidet med klima- og energiplan vil bli gjennomført av kommunen sine eigen fagperson.

Dei konkrete tiltaka for perioden 2023-2030 blir fastsett i klima- og energiplanen. Intensjonen er at det årleg skal utarbeidast ein eigen tiltaksdel som blir innarbeidd i kommunen sin økonomiplan. Kommunen vil utarbeide klimaregnskap for eigen verksemd.